

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з іранської філології на тему:

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ
ОДИНИЦЬ ІЗ ЗООЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ "СОБАКА"
(на матеріалі перської і української мов)

студентки групи Пперс15-20
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми здобуття освіти
освітньої програми: Перська мова і
література та переклад, друга східна
мова, західноєвропейська мова
спеціальності: 035 Філологія
спеціалізації: 035.067 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – перська
Абакумової Еллади Олександрівни

Науковий керівник:
викл. Альона ДАЛІДА
Національна шкала: _____
Кількість балів: _____
Шкала ЄКТС: _____

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В СВІТОВОМУ МОВОЗНАВСТВІ	7
1.1. Поняття фразеологічної одиниці як лінгвістичного явища у сучасному мовознавстві	7
1.2. Класифікація фразеологічних одиниць	9
Висновки до Розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ЗООЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ "СОБАКА" В СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ.....	12
2.1. Семантичні особливості фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "собака" у сучасній перській та українській мовах.....	12
2.1.1. <i>ФО із зоологічним компонентом собака із негативною конотацією</i>	<i>12</i>
2.1.2. <i>ФО із зоологічним компонентом собака із позитивною конотацією</i>	<i>20</i>
2.2. Структурні особливості фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "собака" у сучасній перській та українській мовах.....	23
2.2.1. <i>ФО із зоологічним компонентом "собака" у вигляді дієслів.....</i>	<i>24</i>
2.2.2. <i>ФО із зоологічним компонентом "собака" у вигляді речення.....</i>	<i>25</i>
Висновки до розділу 2.....	28
ВИСНОВОК.....	29
АНОТАЦІЯ ПЕРСЬКОЮ МОВОЮ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34
ДОДАТОК.....	35

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФО – фразеологічна одиниця

Букв. – буквально

Укр. – українська

ВСТУП

Що нам відомо про мову стародавніх персів? На жаль, не всі люди розуміють різницю між перською (фарсі) та арабською мовами. Фарсі має глибоке історичне коріння: нею спілкувалися царі (перська мова дарі була мовою царського двору) на Близькому Сході, Закавказзі, Центральній Азії та більшій частині Індії. Літературна перська мова сформувалася протягом останніх 70-80 років ХХ ст. На основі розмовних перських діалектів та класичної фарсі-дарі, що була базою, на якій розвинулась також таджицька та афганська дарі (або дарі-кабулі). Сьогодні сучасна перська мова є офіційною мовою Ісламської Республіки Іран, також нею спілкуються на окремих територіях Афганістану, Таджикистану та Узбекистану.

Протягом тисячолітньої історії новоперська мова зазнавала значного впливу від арабської мови: не лише активно запозичувалися слова, але й словотворчі моделі, граматичні елементи, сталі вирази та фразеологізми. Саме фразеологія є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених протягом останніх десятиліть. Оскільки фразеологічні одиниці, окрім того, що яскраво підтверджують милозвучність перської мови, але й відображають менталітет іранського народу.

Фразеологія як окрема наука виникла лише на початку ХХ століття. На сьогоднішній день невирішеними питаннями є статус фразеології, хто є основоположником цієї дисципліни та велика кількість проблем із теорії фразеології. До невизначених питань належать недостатньо вивчений термін фразеологічної одиниці та її предмет. Але, як зазначалося раніше, наукові дослідження продовжуються. Досить плідними є дослідження вітчизняних та зарубіжних мовознавців. Розробкою питань теорії фразеології займалися В. В. Виноградов, Л. Г. Скрипник та інші. Серед західних мовознавців слід відзначити Ш. Баллі та Л. П. Сміта. Свого апогею досліджень, фразеологія перської мови зазнала в часи Радянського Союзу. Цими дослідженнями займалися вчені-мовознавці Ю. А. Рубінчик (займався лексикографією, фразеологією перської мови), Г. С. Голєва (займалась дослідженням фразеології перської мови) та

В. Б. Іванов (уклав підручники з вивчення перської мови). Дослідження було проведено на матеріалах перського підручника "Ознайомлення з деякими ідіомами та метафорами перської мови", частина I "Частини тіла", авторами якої є Сеїд Мехді Ебтахі та Хамід Агаї. У часи незалежності України певні аспекти фразеології перської мови досліджували М. А. Охріменко (укладач персько-українського словника емотивної фразеології), А. В. Даліда (розглядає фразеологію перської мови, у складі яких є певні компоненти), О. В. Мазепова (розглядала питання соматичної фразеології у перській мові), О. М. Галинська (розглядала фразеологічні одиниці української і перської мов, орієнтовані на людину, як вираження національних ментальностей) та інші.

Незважаючи на те, що велика кількість мовознавців працювали над перською фразеологією, ця наука є досі малодослідженою. Беручи до уваги те, що перська мова багата на фразеологізми та крилаті вислови, недослідженість вищезазначених лексичних одиниць є проблемою в іранській філології, що і зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Мета курсової роботи полягає у визначенні структурно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "СОБАКА" у перській мові.

Поставлена **мета** передбачає вирішення наступних завдань:

- з'ясувати теоретичні засади дослідження фразеології та фразеологічних одиниць у сучасному мовознавстві;
- здійснити вибірку фразеологізмів із зоологічним компонентом "СОБАКА" з фразеологічних, тлумачних словників;
- знайти відповідники дібраних фразеологізмів перської мови в українській мові;
- дослідити структуру і семантику фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "СОБАКА" в перській мові.

Матеріалом дослідження виступають 51 фразеологічна одиниця із зоологічним компонентом "СОБАКА", дібрані із перських фразеологічних словників та інших іраномовних джерел.

Методика дослідження має комплексний характер:

1. Метод суцільної вибірки використовувався для добору фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "СОБАКА" із текстів, підручників, словників.
2. Метод компонентного аналізу, який використовувався у роботі при розкладенні фразеологічних одиниць на мінімальні семантичні складники.
3. Культурологічний метод для дослідження культури, як структурної цілісності іранського буття.
4. Порівняльний метод для визначення українського еквіваленту перському ФО.

Теоретична цінність роботи полягає у тому, щоб набути знання про фразеологію, як лінгвістичну науку, фразеологічні одиниці перської мови, їхню структуру та семантику, які можуть бути використанні для майбутніх досліджень іранської філології.

Практична цінність полягає у тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані у викладанні таких дисциплін як "Фразеологія перської мови", "Теорія і практика перекладу з перської мови", "Лексикологія перської мови" тощо.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, анотації перською мовою, списку використаної літератури, додатку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В СВІТОВОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття фразеологічної одиниці як лінгвістичного явища у сучасному мовознавстві

Фразеологія – розділ мовознавства, що вивчає стійкі словосполучення або вислови, які мають фіксований склад і значення та служать єдиним зв'язним виразом. Фразеологічні одиниці можуть мати кілька значень і використовуватися в різних контекстах, залежно від своєї семантики.

Фразеологія, як розділ мовознавства, включає вивчення будови фразеологічних одиниць, їхнього походження, значення та використання в мовленні. Фразеологія має велике практичне значення для розуміння та використання різноманітних виразів у мовленні, а також для розвитку мовленнєвої культури та комунікативних навичок. Всі ці аспекти роблять фразеологію важливим розділом мовознавства, що допомагає розуміти його в контексті культурної та мовної спадщини.

Спираючись на працю С. Шевчук (Шевчук, 2017, 49с.), об'єктом вивчення фразеології як мовознавчої дисципліни є сукупність усіх фразеологічних одиниць (фразеологізмів) мови. Предметом фразеології є вивчення типологічних ознак фразеологізмів, дослідження природи і їх сутності, закономірностей функціонування.

Фразеологізми об'єднуються в єдину систему одиниць на основі таких типологічних ознак:

1) семантична цілісність (неподільність) компонентів фразеологізму (значення фразеологічної одиниці не може бути витлумачене на основі значень тих слів, які входять до неї);

2) стабільність компонентного складу, усталеність порядку слів;

3) автоматичність відтворення фразеологізму в мовленні;

4) кількокомпонентний склад;

5) можуть вступати в синонімічні й антонімічні відношення: хоч греблю гати (дуже багато) – кіт наплакав(дуже мало);

б) характеризуються образністю.

Спираючись на дисертацію М. Охріменко (Охріменко, 2012, 27с.) фразеологія перської мови поки що не стала повноцінним об'єктом дослідження в Ісламській Республіці Іран. Із терміном اصطلاح (вираз, термін) пов'язують не стільки фразеологічну одиницю, скільки термін узагалі, у межах дії якого наука фразеологія перебуває як термінологія розмовної мови. Ми можемо зазначити недостатність належної уваги до теоретичних питань фразеології в Ісламській Республіці Іран. Існує така думка, що фразеологія виступає як просторічні вирази, від яких освічені люди утримуються.

Різні аспекти фразеологічної системи фарсі широко досліджувалися у роботах таких мовознавців Таджикистану – С. Хушенова (Хушенова, 1971), Узбекистану – Ю. Аваліані (Аваліані, 1983), Осетії – М. Ісаєв (Ісаєв, 1964), Азербайджану – Ф. Зульф'ігарова (Зульф'ігарова, 1964) ; є незначна кількість лінгвістичних досліджень сходознавців Європи – З. Телегді (Телегді, 1951), М. Шакі (Шакі, 1967).

Одне зі спірних питань фразеології стосується її об'єкта. Окреслити чітко коло питань фразеології досить важко. Виділяються різні підходи вчених. Одні вважають, що фразеологи повинні вивчати тільки словосполучення. Інші розширюють сферу фразеології за рахунок прислів'їв, приказок, крилатих висловів, афоризмів та інших мовленнєвих утворень. Важливими аспектами дослідження цієї науки є: стійкість фразеологічних одиниць, системність фразеології і семантична структура фразеологічних одиниць, їх походження та основні функції. Особливо складною галуззю фразеології є переклад фразеологічних одиниць, що вимагає чималого досвіду в сфері дослідження цієї дисципліни. Фразеологія розробляє принципи виділення фразеологічних одиниць, методи їх вивчення, класифікації та фразеографії – опису в словниках.

Фразеологія має свої специфічні завдання:

1) вивчення особливостей структури фразеологічних одиниць і механізму

вигворення семантичної цілісності в сполученнях слів;

2) визначення причин їх фразеологізації;

3) дослідження взаємовідносин фразеологічних зворотів з іншими лінгвістичними одиницями – словом, словосполученням, реченням;

4) з'ясування історико-етимологічної основи фразеологічних одиниць, внутрішня форма яких утрачена;

5) вивчення законів розвитку фразеологічного складу;

6) вироблення наукової системи опрацювання різнотипних фразеологічних структур у загальнономовних та спеціальних словниках тощо.

1.2. Класифікація фразеологічних одиниць

П. Дудик (Дудик, 2005, 175с.) у своїх роботах описує п'ять типів фразеологізмів: ідіоми, фразеологічні єдності, фразеологічні вирази, фразеологічні сполучення та фразеологізовані словосполучення.

Ідіоми об'єднуються семантичною неподільністю, синтаксичною нерозкладністю й замкненістю; зміст ідіоми прямо не впливає з лексичного значення її елементів (наприклад: бути на близькій нозі).

У фразеологічних єдностях значення компонентів трохи ослаблене вільнішою семантичною зв'язаністю структурних одиниць (наприклад: намилити голову (бути дуже зайнятим), пальці знати (знати щось дуже добре)).

Терміном фразеологічні вирази передусім об'єднуються прислів'я і приказки (наприклад: за моє жито ще мене й бито, що легко нажить – з дому біжить (хотів зробити добро, а зробив ще гірше)). Вони повністю складаються зі слів із вільними значеннями, не виступають семантичним еквівалентом окремого слова.

Фразеологічні сполучення – ходові формули, що приховують у собі метафору, мають досить прозору внутрішню форму (наприклад: прибитий горем (дуже сумний), голуба кров (дуже високопоставлена людина, або та, яка поводить себе зверхньо по

відношенню до інших), Хома невірний (людина, яка не вірить очевидним фактам)). Сюди належать і фразеологізми-професіоналізми (наприклад: нагріти вироби так, щоб вогонь виходив з горна).

Фразеологічні словосполучення об'єднуються неметафоричністю, синтаксичною неподільністю компонентів (наприклад: шкода й гадки (неварта людина, або річ, тобто про яку навіть згадувати не варто), невелике цабе (людина, яка не займає великої, впливової посади, або не впливає на суспільство)).

Згідно зі статтею Охріменко М. (Охріменко, 2022, 168с.) етнолінгвістичний аспект вивчення фразеології загалом і перської та української фразеології зокрема представляє великий інтерес. Обидва народи мають велику кількість стійких одиниць, що віддзеркалюють уявлення про різні сторони життя, особливості історії народу, побут, а також традиційну народну культуру. У автора статті вдалось класифікувати фразеологізми наступним чином:

1. Продукти харчування, страви, наприклад перс.: آش خوردن و جاش را شکستن, укр.: *виявити свою невдячність*;
2. Власні імена, наприклад, перс.: مثل رستم در حمام, укр.: *він такий страшний на вигляд, а насправді боязливий*;
3. Тваринний світ, наприклад, перс.: تا پا روی دم سگ نگذارند سگ صدا نکند, укр.: *доки грім не гримне баба не перехреститься*;
4. Рослинний світ, наприклад, перс.: مثل بيد لرزیدن, укр.: *дрижати як верба*.
5. Одяг, взуття, наприклад, перс.: پيراهن عثمان کردن, укр.: *перетворювати щось у привід для сварки, конфлікту*;
6. Речі домашнього господарства, наприклад, перс.: شام غریبان گرفتن, укр.: *як обухом луснули по голові*;
7. Помешкання та його частини, наприклад, перс.: در دهانت را بگذار!, укр.: *стули пельку*.
8. Міфи, релігії, наприклад, перс.: شیطان را درس میدهد, укр.: *як біс понунав*;
9. Зброя, наприклад перс.: تیر از کمان رفت, укр.: *горобцям дулі тикати*.

У нашій праці ми розглянемо фразеологічні одиниці у складі яких є зоологічний компонент "СОБАКА".

Висновки до Розділу 1

Отже, у першому розділі курсової роботи було розглянуто теоретичні засади дослідження фразеології. Було визначено, що фразеологія – це окрема лінгвістична наука, яка вивчає стійкі словосполучення у мові, які є неподільними. Їхнє значення є переносним, що і ускладнює їхнє визначення у тексті та переклад з мови оригіналу на мову перекладу.

Можемо зазначити, що багато науковців вважають основоположником фразеології швейцарського лінгвіста Ш. Баллі. Його вважають першим, хто здійснив дослідження фразеологічних одиниць. Оскільки головну увагу ми приділяємо фразеології перської мови, варто зазначити, що відомими іранськими сходознавцями є З. Телегді та М. Шакі. Серед українських науковців, які здійснили значний внесок у розвиток перської фразеології українською мовою можемо назвати М. Охріменко.

Згідно класифікації фразеологічних одиниць, є 5 видів ФО, які мають різну спрямованість та структуру: ідіоми, фразеологічні єдності, фразеологічні вирази, фразеологічні сполучення та фразеологізовані словосполучення.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ЗООЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ "СОБАКА" В СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ

2.1. Семантичні особливості фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "собака" у сучасній перській та українській мовах

Як відомо, у релігії зороастризм собака – це священна тварина. Її вважали одночасно другом людини, охоронцем дому, так і найбільш наближеною твариною до потойбічного світу. Для зороастризму характерне найповажніше ставлення до собак, існував навіть культ собаки. Проте з часом у міфології все частіше образ собаки перетворювався на негативного персонажа. Існує припущення, що зміна ставлення до собак в негативний бік походить з релігійного конфлікту, який стався в давнину між ісламом і пануванням на Близькому Сході зороастризмом. Мусульмани, які захопили землі зороастрійців, більше не побажали розділяти з переможеними їхнє ставлення до деяких релігійних та культурних аспектів, і поступово ввели у свою традицію ідею про ритуальну нечистоту собак.

Компонент "собака" поступово увійшов до складу фразеологічних одиниць багатьох мов світу, несучи різноманітну семантику. Ці фразеологізми несуть як позитивне, так і негативне значення.

2.1.1. ФО із зоологічним компонентом собака із негативною конотацією

Загалом ФО з негативним значенням найбільше з'являються у фразеології не лише перської, а й української мови. З-поміж дібраних фразеологізмів із зоологічним компонентом "СОБАКА" значна частина також несе негативне значення. Більшість фразеологізмів стосуються негативної характеристики якостей людини, неправильних дій по відношенню до інших людей чи до самого себе. Розглянемо ці фразеологізми

детальніше:

1. سگ چيست که پشمش باشد (букв. що є собака, аби давати багато шерсті) укр. *як з козла молока або як з гуся вода*. У цьому фразеологізмі йде мова про нікчемне діло, яке має принести великі плоди, але марно сподіватися, хоча б на щось. Як в українській, так і в перській мові ця фразеологічна одиниця має одне й те саме значення. Тільки в перській мові використовують зоологічний компонент "собака", а в українській "козел" або "гусь", кожен із компонентів в українській мові є рівнозначним. Окрім справ, також таким фразеологізмом описують людину, яка не може справитися із жодною справою, яку їй доручили.

2. ساگ خانه باش و کوچک خانه نباش (букв. краще бути собакою в домі, аніж наймолодшим у сім'ї), на жаль в українській мові не має чіткого аналогу цього фразеологізму, але не зважаючи на все ми чітко розуміємо його сенс. Наймолодшим в сім'ї дістається найневдячніша робота по дому, яку батьки змушують виконувати, оскільки це полегшить виконання хатніх справ і дитина з маленьких років привчається господарювати по дому.

3. سگ زدن (букв. бити собаку), укр. *бити байдики*. В українській мові є ціла системна збірка казок і оповідань про ледацюг. Найледачишим представником українських творів є Іванко-дурник, який то і діло що їсть та нічого, окрім цього не робить. У перській мові в якості ледаця є осел. Він вважається безкорисним створінням, який навіть не може перевозити легкі вантажі в дорозі. В Україні коли стикаєшся з людиною, яка не має бажання щось робити, кажуть "*береться за діло, як п'яний за тин*". Тобто цим фразеологізмом описують ледачу людину.

4. سگ زرد برادر شغال است (букв. жовта собака – друг шакала), укр. *який дідько печений, такий і варений або хрон за редьку не солодший*. В українській мові ми використовуємо це прислів'я, коли ми маємо вибрати один варіант серед двох, але ні перший, ні другий не задовольняє нас. Якщо детально розібрати, то і хрон, і редька доволі гіркі коренеплоди і обирати між ними дуже безглуздо. У перській мові порівнюють жовту собаку з шакалом бо теоретично, перефарбувавши собаку в жовтий

колір, вона буде дуже схожа на цю підлу, хижу тварину. В українській мові ми використовуємо рослинний компонент аби передати сенс цього фразеологізму. Отже, зазвичай цей фразеологізм використовують описуючи неприємний хід справ, який не приносить вам задоволення.

5. سگ کش کردن (букв. вбити як собаку), укр. *не на життя, а на смерть*. Іноді в розмовній українській мові використовують жаргонізм "вбити як скота" або "поводитись з кимось як з собакою". Цей вираз свідчить про негуманне, безжалісне та криваве ставлення до будь-кого, що в деяких випадках супроводжується летальним кінцем. У перській мові цей фразеологізм використовується до людей або тварин, яким без жалю та співчуття зробили шкоду або щось гірше.

6. سگ نازی آباد است، نه خودی سرش نمی شود، نه بیگانه (букв. назіабадська собака, не визнає ні себе ні чужих), укр. *очей у вовка позичати*. У перській мові назіабадською собакою називають людину, яка створила безліч проблем, халепи, а потім робить вигляд, що то накоїла не вона, і взагалі немає до цього відношення. В українському фольклорі вовк не дуже позитивний герой, він огидний, злий і підступний. Тому коли кажуть очей у вовка позичати, зрозуміло, яка і що собою являє та людина.

Потрібно детальніше розібратися із виникненням цього фразеологізму. У минулому Назіабад був зеленим селом на півдні Тегерана, і один із родичів Насер Аль-Діна Шаха Каджара жив у особняку Колахфарангі в цьому районі. За часів Реза-шаха в цьому районі була заснована бійня. На цій бійні забивали таких тварин, як корови, вівці та верблюди, і роздавали м'ясникам у Тегерані. Біля таких місць збиралися коти та бродячі собаки, які харчувалися цими відходами, щоб вижити. У минулому район Назіабад не мав такого населення, як сьогодні, і відходи бійні зазвичай викидали, коли там не було собак. Собаки добре знали, що територія за межами бійні є їхньою власністю, і кожен, хто заходить на їхню територію, вважався ворогом і чужинцем. Тому вони починали гавкати, коли бачили будь-якого незнайомця. Собаки були жадібними до їжі. Тому зараз, коли людей порівнюють із псами цим фразеологізмом, це завжди несе негативне значення: про людей, які не проявляють вдячності навіть до людей, які їм

служили.

7. ... او سگ کیست که... (букв. що він за собака що..), укр. *та хто він такий, аби...* В українській мові це більше мовний зворот, ніж фразеологічний. Навіть із буквального перекладу перського ФО проявляється негатив у виразі. Використовується говорячи про людину, яка на вашу думку багато на себе бере.

8. روی سگ بالا آمد (букв. він піднявся на собаку), укр. *аж піна з рота йде*. В цій фразеологічній одиниці йде мова про людину, яка довго тримала в собі злість, і вона вирішила її висловити, що аж піна з рота йде. Розбираючи детально, коли людина злиться, вона відповідно кричить, а в більшості випадків, коли людина кричить то вона ймовірно плюється, з відтіль і пішло, що коли людина гримає, то в неї піна з рота йде.

9. مثل سگ پاچه همه را گرفتن (букв. як собака чіпляти всіх за ноги), укр. *шпетить на всю губу*. В українському побуті, коли хтось на когось лаявся то він використовував зоологічний компонент, наприклад: товстий як свиня, дурний як ціп, най ті качка копне і тому подібне. Але в більшості випадках, люди згадували чортів або лаялись використовуючи бридкі фрази, які безпосередньо стосувалися родини. Оскільки собака це тварина, що постійно гавкає та іноді не дає спокою своїм гавкітом, тому іранці описують цим фразеологізм людину, яка до всього хоче бути причетною.

10. مثل سگ زوزه کشیدن (букв. вити як собака), укр. *скиглити мов собака*. Для того щоб виразити свій нестерпний біль, в українському фразеологізмі ми використовуємо зоологічний компонент «собака». Оскільки в будь-якій країні і мові так само, що собака скиглить не від прекрасного життя, а від болю чи смутку, тому коли людині завдали фізичної чи моральної шкоди, вона буде ходити і розказувати всім, як їй боляче. Зрозуміло, що люди спочатку будуть проявляти до постраждалого співчуття, але потім його жалібна історія набридає і його постійні жалоба трансформуються на скиглення.

11. مثل سگ واق واق کردن (букв. гавкати як собака), укр. *лаяти як пес*. Знов ж таки як в українській, так і в перській мовах, семантика фразеологізму збігається. Оскільки «лаяти як пес» означає гучно і агресивно критикувати, ображати або докучати комусь. Цей вислів походить від того, що собаки часто гавкають голосно і нахабно, особливо,

коли їм щось не подобається або коли вони відчують загрозу. Зазвичай жорстку лайку зі згадуванням міфологічний створінь, як демон, чорт і тому подібне, використовують в провінціях або в селах будь-яких країн.

12. مثل سگ و گربه (букв. як кішка та собака), укр. *жити як кішка з собакою*. Як це часто буває із фразеологізмами з зоологічним компонентом, фразеологізм «жити як кішка з собакою» швидше за все стався зі спостережень за тим, як взаємодіють між собою у житті кішка із собакою. А взаємодіють вони, зазвичай, вороже. Напевно, це найяскравіший і найближчий образ безперервних ворожнечі та міжусобиць для нас. В українській літературі є твір, який виступає в ролі чіткого еквіваленту до цієї фразеологічної одиниці. Це твір "Кайдашева сім'я" Нечуя Левицького. У творі дві родини не могли співіснувати і в них постійно виникали різноманітні чвари через дрібниці. Тому в українській мові, коли хтось когось обзиває Кайдашами, зрозуміло, що йде мова про сварливих людей.

13. مثل سگ هار (букв. як скажений пес), укр. *скажена собака*. Цей фразеологізм найчастіше використовують в якості лайки. Ми вважаємо, що в перському побуті так само використовують цей вираз, як і в українському. Буквально, пес, який хворіє на сказ –страшний пес, бодай ще вкусить, то взагалі можна забути про існування людини, тобто це дуже страшна тварина і всі обходять її десятою дорогою. Так само з людиною, коли вона лютує, до неї краще не підходити, і не чіпати зовсім, бо можна потрапити під гарячу руку, і почути про себе усю справу.

14. سگ لاس (букв. собака жіночої статі), укр. *безневий кіт*. В українському еквіваленті ми не використовуємо компонент "собака", ми кажемо "кіт". Мається на увазі, що з приходом весни в котів загострюється бажання розмноження. В українській мові ми конкретизуємо момент, що саме коту, тобто чоловічій статі, виникає бажання продовжити свій рід. Цей фразеологізм використовують у випадку, якщо людина веде себе непристойно, липне до когось з сексуальним підтекстом. У перській мові роль спокусниці відіграє собака або, якщо казати більш біологічно "сука".

15. سگ هرزه مرض (букв. бродяча собака), укр. *давати горобцям дулі*. У перській

мові існує багато фразеологічних одиниць, які означають марне гаяння часу і в багатьох випадках для вираження цієї ідеї використовують словосполучення «бродяча собака». Цим фразеологізмом також можна описати лінощі людини.

16. سگ کجا خانه کجا؟ (букв. де собака, де дім), укр. *як небо від землі*. Цей вираз в українській мові означає, що дві різні речі або люди не мають нічого спільного між собою, як небо і земля. Вони настільки відмінні, що не можуть бути порівняні або зіставлені між собою. У перській мові, іранці порівнюють дві абсолютно різні речі або людей за допомогою зоологічного компонента "собака". Доволі часто можна зустріти цей вираз, коли якась пихата або багата людина намагається принизити чоловіка, який на декілька соціальних рівнів нижче.

17. مثل سگ موس موس کردن (букв. леститися як собака), укр. *лизати руки* або *лизати чоботи*. В українській мові цей вираз має давню історію. Ще здавна, коли хлопець залицявся до дівчини, він цілував їй руку, аби вона звернула на нього увагу, чи щоб показати свою вихованість. Зараз цей жест з чоловічої сторони сприймається дещо інакше. На сьогоднішній день це ампула вважається підлабузництвом. У перській мові головним підлабузником є собака. Якщо їй щось потрібно, наприклад якийсь смаколик чи іграшка, то вона буде на вас дивитися очима цуценя, облизувати вас з голови до ніг, ходити скрізь з вами тощо.

18. سر سگ توش بجوشه، که واسه من نجوشه، (букв. горщик, який мені не кипить, повинен варити собачу голову), укр. *моя хата скраю, нікого не знаю*. В перській мові так кажуть про людину, яка не має жодного бажання долучатися до якоїсь справи, робити щось на користь іншим, але коли мова йде про отримання винагороди чи якогось звання то вони перші в списку на видачі. В українській мові "моя хата скраю" використовують у різних ситуаціях та обставинах, але сенс фразеологізму зберігається. Хоча цей вираз мав колись пряме значення: усі важливі події в селі чи місті відбувалися в центрі, на площі. І той, хто жив на околиці, довідувався про все останнім, адже ні телебачення, ні радіо, ні преси не існувало.

19. مرگ خر عروسی سگ است (букв. смерть осла – весілля собаки), укр. *кому*

радість, а кому горе. В іранській фразеології пояснюється, що смерть багатих людей, це радість бідняків. Мабуть це пов'язано з політичною діяльністю влади Ірану. Оскільки заможні люди в прямому сенсі душать звичайних людей, за те що вони не хочуть підкорюватися їхнім правилам. В українській мові цей фразеологізм має більш негативний сенс, аніж позитивний. Наприклад, вас звільнили з роботи, а ваші заздрісники цього довго очікували, аби посісти ваше місце, тобто для вас це горе, а для заздрісників – радість.

20. آب دریا از دهان سگ نجس نمی شود (букв. морська вода не стає нечистою з рота собаки), укр. *перемивати кістки*. В українському побуті це дуже поширений фразеологізм серед жіночої статі, оскільки саме жінки, особливо бабці, полюбляють пліткувати про всіх та все. Не дивно, але в Ірані жінки також полюбляють лихословити. Часто плітки можуть бути неправдивими або перебільшеними, що може завдати шкоди репутації людини, про яку говорять, тому варто присікти на корені подібні балачки і не дозволяти людям брехати та розказувати усіякі нісенітниці.

21. سگ است آنکه با سگ رود در جوال (букв. собака той, хто з собакою гуляє), укр. *з ким поведешся, від того і наберешся*. Цей фразеологізм і в перській і в українській мовах несе більш негативний сенс, чим позитивним. Давайте розглянемо приклад підлітків, серед яких цей вираз найбільш поширений. Людина, яка завжди знаходиться у гарній компанії інших людей, буде прагнути до кращого. Якщо ж людина буде знаходитись в оточенні лінивих, сумних та жорстоких людей, то мине деякий час – і вона стане такою ж. Тому вибір компанії важливий. Найбільша проблема полягає в тому, що ми не хочемо дотримуватися власної думки і завжди слідуємо більшості. У результаті ми часто опиняємося в стані, який нам не дуже подобається, коли обставини працюють проти нас.

22. سگ استخوان سوخته را بو نمی کند (букв. собака не нюхає запах паленої кістки), укр. *не вартий виїденого яйця*. Можна конкретно розкрити сутність українського еквіваленту. Усередині яєчної шкаралупи знаходяться білок та жовток. Саме ці частини ми і вживаємо в їжу – у сирому, вареному чи смаженому вигляді. Часто з собою в дорогу беремо саме варені яйця. Деякі, по-старому, за допомогою маленької ложечки, акуратно

виїдають весь внутрішній вміст яйця. Залишається одна шкаралупа, яку можна викинути через повну непотрібність і ми не бажаємо брати з собою по життю те, що явно обтяжує, є неприємним спогадом, що вже відболіло і не турбує. В перській мові, як згадувалося раніше, собака всеїдна тварина, але є такі речі, яких вона нюхати навіть не хоче, бо то не варто її уваги і часу.

23. سگ سفید ضرر پنبه فروشه (букв. білий пес – втрата продавця бавовни), укр. *вовк в шкурі вівці*. В українській мові вислів використовується для опису людини або групи людей, які виглядають дводушними і на вигляд невинними, але насправді займаються злими і розпусними вчинками. Тому ця фраза означає *"людина, яка виглядає невинною, але є злою на ділі"*. Загалом в перській мові, вираз «білий пес – втрата продавця бавовни» є сленгом або дискурсивною культурою, яку можна використовувати, щоб швидко та ефективно донести певну концепцію до інших.

24. محل سگ نگذاشتن (букв. не полишайте місце собаки), укр. *мати за ніщо*. Цей вираз є стійким у перській мові і означає не звертати уваги на щось або на когось. Іншими словами, ця фраза виражає неухажність, ігнорування або нехтування ситуації чи людини. Цей фразеологізм, ймовірно, натхненний поведінкою деяких людей, які демонструють нехтування своїми обов'язками та перешкоджають чомусь. В українській мові цей вираз використовують, аби вказати на непотрібність людини, що вона нічого не варта, і не має сенсу звертати на неї уваги. Так загалом поводяться пихаті люди, які вважають, що вони найкращі за всіх.

25. نه خود خورد نه کس دهد، گنده کند به سگ دهد (букв. сам не їж, іншим не давай, собаці відамо), укр. *і собі не дам, і іншим не дам*. У перській мові зазвичай так кажуть про скупу людину, яка не витрачає свої гроші на себе і не віддає їх іншим, зрештою ці гроші пропадуть дарма. В українській мові говориться з осудом про того, хто не тільки з іншим не поділиться, а й сам не скористається тим, що має. Подібна ситуація описана в стародавній байці Езопа, де собака лягає на сіно і не пускає жуйних тварин, яким сіно потрібно більше, ніж собакам.

26. سگ سوزن خورده (букв. обпікша собака), укр. *товкти воду в ступі*. У перській

фразеології є декілька визначень цьому виразу. По-перше, так кажуть про людину, яка безцільно тиняється, марно витрачає свій час, по-друге, таким чином описують дуже непосидючу і нетерплячу особистість. В українській мові "товкти воду в ступі" – це фразеологічний вираз, що означає бездіяльність, марнотратство часу і зусиль, роботу без корисного результату або намагання зробити щось неможливе. Цей вираз метафорично описує процес "товктіння" води в ступі, коли людина витрачає свої зусилля і час на щось, що не має ніякої користі або не може бути зроблене.

27. سگش به از خودشه (букв. собака сама себе хвалить), укр. *собака свого хвоста не покусє*. Цей вираз використовується для опису людей, які не здатні критично оцінити себе, або для опису ситуацій, коли людина не може побачити свої власні помилки або недоліки. Фраза також може використовуватися в контексті самовдоволеності, коли людина думає, що є кращою, ніж насправді є. Загалом це стосується дітей, коли батьки хвалять своє чадо за якісь дурниці.

Отже, до групи фразеологізмів із негативною конотацією ми дібрали 27 фразеологічних одиниць У відсотковому співвідношенні це 73% від загальної кількості ФО, розділених за класифікацією: позитивна та негативна спрямованість фразеологізмів.

2.1.2. ФО із зоологічним компонентом собака із позитивною конотацією

Фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "собака" із позитивним значенням значно менше, аніж у попередній групі:

1. سگ پاچه صاحب خودش را نمی گیرد (букв. собака ноги свого власника не бере), укр. *вірний як пес*. Собака часто заміняє людині друга, тому на нашу думку, в цьому фразеологізмі зоологічний компонент "собака" використовується саме у значенні "вірний друг". Фразеологізм перської мови дещо відрізняється за компонентним складом від українського фразеологізму, але водночас вони мають спільне значення – вірність, довіра між людьми. Людина якій довіряєш ніколи не буде намагатися нашкодити, вставляти

палки в колеса. Як говорять в Україні "вірний приятель – то найбільший скарб".

2. مثل سگ هفت جان داشتن (букв. мати 7 душ як собака), укр. *народитися в сорочці*. Іранці вірять в те, що собака має 7 душ, тобто вона дуже живуча. Наприклад собака потрапила в якусь халепу, але залишилась живою, іранці вважають, що вона втратила одну зі своїх душ і використовує іншу. Дивний той факт, що так кажуть про кішку, що вона має декілька життів. В українській мові ми кажемо, що людина *народилася в сорочці*, коли маємо на увазі, що вона пережила якийсь трагічний або смертельний момент в своєму житті і змогла вижити. Коли народжується дитина, вона крихітна, беззахисна, а коли вона в сорочці, чи в ще якійсь одежі, то вона вже начебто і не така беззахисна.

3. سگ حق شناس به از آدم ناسپاس (букв. праведний пес краще невдячної людини), укр. *краще відоме зло, ніж невідоме*. У перській і в українській мовах цей вираз відрізняється за своєю семантикою, але спільні риси вони все ж таки має. У перській мові, цей фразеологізм означає, що краще мати справу з собакою, яка вірна і праведна, ніж з невдячною людиною, яка не цінує доброти та допомоги, які йому надають. Собака завжди буде залишатися вірним і відданим, у той час як людина може змінити своє ставлення до вас у будь-який момент. А в українській мові цей вираз означає, що краще мати справу з чимось відомим, але складним, аніж з легким, але зовсім невідомим. Тобто напружити мозок та отримати очікуваний результат краще, ніж працювати спустивши рукава і отримати бог знає що.

4. سگ لاید کاروان گذرد (букв. собака гавкає, караван проходить), укр. *де є життя, там є й надія*. Фразеологізм означає, що незалежно від того, що трапляється навколо, життя продовжується і необхідно йти далі. Тобто, це вираз про те, що не треба зупинятися на проблемах чи перешкодах, а йти далі до мети. Навіть, якщо хтось буде казати, що щось безглуздо, не варто навіть мізинця правої ноги, це не повинно вас зупиняти, прямуйте до цілі, незважаючи ні на що і ні на кого. Хоч і «собаки будуть гавкати», це не повинно збити вас з пантелику.

5. سگ حسن دله (букв. собака доброго серця), укр. *не сунь носа до чужого прося*. В

іраномовних джерелах цей фразеологізм трактують дещо дивно. Так кажуть про людину, яка без якоїсь вагомої причини приходить до вашого дома і надокучає вам, але також існує версія, що так називають людину, яка втручається в чужі справи і намагається внести свої правки в чийсь життя. В українській мові фразеологізм підкреслює важливість поваги до приватності та особистого простору інших людей.

6. از کله سحر تا بوق سگ (букв. від світанку до собачого лаю), укр. *крутиться з ранку до вечора як муха в окропі*. Цей вираз означає невинну діяльність або рух, який триває весь день і не припиняється навіть на хвилину. Він може використовуватися для опису робочого режиму, наприклад, коли людина працює без перерви весь день, або для опису непокою або незатишшя, коли людина не може знайти спокій навіть протягом усього дня. У перській мові акцентують увагу, що людина настільки пореється зі своїми справами або роботою, що вона аж виє, як собака.

7. پدر نداشت سراغ حاج عموشو میگرفت (букв. у собаки не було батька, тому він звертався до свого дядька Хаджа), складно визначити українській еквівалент, оскільки в українській мові не відомий такий персонаж як "Хаджа". Цей фразеологізм означає, що деякі люди шукають допомоги та підтримки у людей, які мають досвід та можливість допомогти. У цьому фразеологізмі собака використовується як приклад тієї категорії людей, які потребують допомоги. Іншими словами, якщо людині потрібна допомога, вона завжди може звернутися до більш досвідчених людей (наприклад своїх рідних, які ніколи не залишать у біді). Деякі трактують цей фразеологізм дещо інакшим шляхом, типу «якщо ти не знаєш свого батька, ти не можеш знати свого дядька». Інколи у нас так кажуть про сиріток, «без роду та племені», але це дуже грубо по відношенню до таких людей.

8. سگ داد و سگ توله گرفت (бук. віддав собаку- отримав цуценя), укр. *добро множить добро; що посієш, те й пожнеш*. Цей фразеологізм означає, якщо ви комусь зробили добру справу чи здійснили послугу, то це добро до вас обов'язково повернеться у майбутньому.

9. سگ، گوشت سگ را نمی خورد (букв. собака не їсть собачого м'яса), укр. *собі подібних*

не їмо. Як у перській, так і в українській мовах, ця фразеологічна одиниця має одне і те саме значення. Наприклад уявімо ситуацію: над вами сміються знайомі, через якусь дурнувату ситуацію, але ваш близький друг захищає вас і не дозволяє іншим ображати вашу особистість. Тобто, захищаючи вас він має на увазі що "своїх ми не їмо".

10. مثل سگ اصحاب كهف (букв. як собака сподвижників печери), укр. *вірний як пес*. Згідно з віршами Корану, це була собака, яка триста дев'ять років спала зі сподвижниками печери і прокидалася разом з ними. Від імама Джафара Садіка передається, що собака сподвижників печери є однією з трьох тварин, які будуть взяті на небо. Тобто мається на увазі, що ця собака захищала людей і постійно була поруч з цими сподвижниками. В українській мові цей вираз використовується, щоб підкреслити відданість і вірність когось або чогось, незалежно від того, що вірність може мати різні форми вираження. Собака відома своєю вірністю до свого власника і, як правило, демонструє цю вірність, доглядаючи за ним і охороняючи його. Собака також славиться своєю працездатністю і витривалістю, що робить її цінним у багатьох сферах, включаючи полювання, охорону території і допомогу людям з різними інвалідностями.

Отже, до позитивної підгрупи ми підібрали лише 10 фразеологізмів, у відсотковому співвідношенні від загальної кількості дібраних фразеологізмів до групи позитивних і негативних фразеологізмів кількість ФО складає – 30%. Інші фразеологізми, які будуть розглядатися у роботі не відносяться за семантикою ні до негативної, ні позитивної груп. Умовно вони можуть бути виділені до нейтральної групи.

2.2. Структурні особливості фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "собака" у сучасній перській та українській мовах

Як у перській, так і в українській мовах фразеологізми можуть мати структуру складного дієслова або простого чи складного речення. Найчастіше фразеологічні одиниці із обраним нами зоологічним компонентом виступають у вигляді дієслова чи простого речення.

Дієслівний фразеологізм складається із зоологічного компоненту "سگ" + просте чи складне дієслово. Наприклад, "سگ راه رفتن" (букв. собака йде по дорозі), означає "ставати комусь на заваді" або "спотикатись об щось". У образі собаки виступає людина, яка є символом негативного чинника. Вона стає перешкодою для досягнення чиєїсь мети. Українські фразеологізми також можуть бути у вигляді дієслова. Наприклад, "битися як кіт з собакою", що означає весь час ворогувати із кимось та не знаходити спільної мови.

Структура перського фразеологізму у вигляді речення складається з іменника + додатку/ обставити місця чи часу + дієслова. Приклади ФО у вигляді речення буде розглянуто нижче.

2.2.1. ФО із зоологічним компонентом "собака" у вигляді дієслів

У перській та українській мовах є багато фразеологізмів із зоологічним компонентом "собака", які мають форму дієслова. Розглянемо деякі з найбільш поширених прикладів у перській мові:

1. سگ بودن – (букв. бути собакою), що означає бути підлабузником або проявляти підлабузництво;

2. سگ کشیدن – (букв. тягнути собаку) у значенні сильно злякатись або здивуватись до нестями.

3. سگ لرز زدن (букв. собака тремтить), укр. *тремтіти як осиновий листок*. Цей фразеологізм повністю відповідає українському аналогу, тому що дуже часто в українській села кажуть: "змерз як собака". Ця ідіоматична одиниця також свідчить, про те що ззовні дуже холодно, оскільки собака дуже витривала тварина, і в мороз вона більш менш нормально себе почуває, але якщо собака вже почала тремтіти, то на вулиці настільки холодно, що можна примерзнути до землі. З іншого боку цей фразеологізм може проявляти душевний неспокій людини, яка може труситися від страху чи душевного піднесення.

4. سگ دو زدن (букв. собака біжить), укр. *бігати виваливши язика*. В українській

мові, коли ми акцентуємо увагу на швидкий, виснажливий біг, ми кажемо, що людина "біжить з висунутим язиком". Ми ніколи не згадуємо в цьому вислові зоологічний компонент "собака", але маємо на увазі, що саме собака бігає з висунутим язиком. Це може бути відображенням високої емоційної напруги, стресу або нервової напруженості. Також цей вираз може використовуватися у жартівливому контексті, щоб описати людину, яка дуже поспішає або діє з надмірною енергією. У перській мові все навпаки. Іранці чітко вказують на той факт, що біжить собака, а вже як – не уточнюють.

Деякі із дієслівних фразеологізмів були представлені у попередньому підрозділі курсової роботи.

2.2.2. ФО із зоологічним компонентом "собака" у вигляді речення

Розглянемо деякі з прикладів фразеологічних одиниць у перській мові у вигляді речення:

1. سگ حصابش نمی شناخت (букв. собака не знайшла б свого господаря), укр. *знайти голку в стозі сіна*. В цьому прислів'ї йде мова про тотальний безлад, в якому дуже важко щось знайти, а іноді неможливо. Спираючись на перський фразеологізм, собака має дуже чіткий і гострий нюх, але навіть з такими природними можливостями дуже складно знайти свого хазяїна. В українській мові ми робимо паралель з якимось крихітним предметом, який знаходиться в купі мотлоху і на жаль знайти цей предмет малоімовірно.

2. پیش سگ بینداند، بو نمی کند (букв. кинеш собаці, вона навіть не понюхає), укр. *зламаної копійки не вартий*. В українському побуті, копійка не відіграє важливої ролі, а й тим паче коли вона непридатна для використання, тобто йде мова про діло, яке не варте жодних зусиль чи уваги. Якщо розібрати перський фразеологізм, то тут ще легше. Собака загалом всеїдна тварина, але трапляються випадки, що вона не буде їсти наприклад якісь помії. Навіть собаці огидно нюхати подібні речі, отже така "їжа" не варта того, щоб її хоча б понюхали, про їсти взагалі мови не йде. Якщо не оглядати цей

фразеологізм буквально, його можливо використовувати для опису якоїсь справи чи навіть людини, яка не варта уваги. Зазвичай такі люди намагаються показати себе вищою в очах інших, ніж є насправді.

3. نام سگ بری چوبی بکف گی (букв. кажучи про собаку, бери палицю до рук), укр. *для боротьби зі злом май відповідну зброю*. У мусульман дивакувате і навіть іноді ворожнече ставлення до собаки, як до брудної тварини. Скоріш за все це виникло через шанобливе ставлення зороастрійців до собак, як до священної тварини. В Україні, собака не священна тварина, але й не ворог. У нашій країні собака це товариш людини, про якого піклуються і доглядають належним чином. Український еквівалент трактується наступним чином: між вами та кимось виникає конфлікт і ви не можете вирішити його, тож як людина розумніша і сильніша, ви маєте припинити конфлікт і не йти на інші провокації співбесідника. Іншими словами, потрібно вміти постояти за себе.

4. مثل سگ جان کندن (букв. як вбити собаку), укр. *працювати у поті чола*. Цей фразеологізм використовують для опису людини, яка дуже тяжко працює над якоюсь справою, докладає чималих зусиль. На жаль, невідомо чому іранці використовують саме зоологічний компонент "собака" у фразеологізмі з такою семантикою, і чому собаку вбивають. Але у цьому і є сенс фразеологічних одиниць, буквально значення його компонентів не можуть трактуватися як достовірне значення цієї одиниці.

5. هر سگ در خانه خودش شیر است (букв. кожна собака в своєму домі лев), укр. *на словах ти Вакарчук, а на ділі Медведчук*. Давайте спочатку розберемо перській фразеологізм. Всі ми розуміємо, що є такі люди, які дуже багато говорять, але не має ніякого результату від їхніх балачок. Тому в Ірані і порівнюють собаку з левом, хоч це дві хижі тварини, але все ж таки статуси в природі у них різні. Лев уособлю багатобіцяючий результат, дотримання обіцяного слова, а собака, в цьому випадку, те що ми маємо як результат, на багато меншу тварину (тобто наслідок). Що стосовно українського фразеологізму, то він актуальний на сьогоднішній день, і він з'явився відносно нещодавно. Вакарчук – відомий український співак, який виконує чудові українські пісні, у нього багато прихильників, він улюбленець української аудиторії. Медведчук колишній нардеп

України, який зрадив нашу Батьківщину, хоча багато чого обіцяв і його слова змушували народ вірити йому.

6. گربه به دنبه افتاد سگ به شکمبه افتاد (букв. кішка падає на хвіст, а собака на живіт), укр. *наївся як Бобік*. В українській фразеології це вираз більш вживаний у побуті та в розмовному контексті. Оскільки "Бобік" – це доволі розповсюджена кличка собаки. І тому люди і кажуть "наївся як Бобік". У перському варіанті "кішка" уособлює витонченість, ніжність, а "собака" – бажання дуже сильно наїстися і забути про все, що оточує.

7. سگ که چاق شد گوشتش خوراکی نمیشه (букв. м'ясо жирної собаки не їстівне), в українській мові на жаль не має еквіваленту цього перського виразу. Оскільки цей вираз пов'язаний більш з релігійною тематикою, аніж з побутовою. Іранці вважають, що собаче м'ясо неїстівне, що воно бридке і брудне, його можуть їсти зрадники релігії чи безхатьки. Хоча зороастрійці вважали, що собака це священна тварина, і що саме собака є провідником у потойбічний світ, тобто або в рай, або в ад.

8. سگ که سیر شد سرکش می شود (букв. коли собака сита, вона стає непокірною), укр. *тримати в їжакових рукавицях*. Загалом цей вираз в перській мові використовується для вираження концепції того, що коли людина отримує занадто багато того, що їй подобається, вона може стати надто щасливою та бунтівною, якимось вийти з-під контролю. Також він використовується для вираження того, що якщо людина надмірно забезпечена в будь-якій сфері, вона може страждати від проблем. Український фразеологізм "тримати в їжакових рукавицях" можна використовувати не тільки для опису суворого сімейного укладу. Досить часто начальники тримають в їжакових рукавицях своїх співробітників, тому вживання цього виразу в корпоративній лексиці теж цілком виправдовує себе.

9. سگ، گوشت سگ را نمی خورد (букв. собака не їсть собачого м'яса), укр. *собі подібних не їмо*. Як у перській, так і в українській мовах, ця фразеологічна одиниця має одне і те саме значення. Наприклад уявімо ситуацію: над вами сміються знайомі через якусь дурнувату ситуацію, але ваш близький друг захищає вас і не дозволяє іншим

ображати вашу особистість. Тобто, захищаючи вас, він має на увазі що ображаючи його, вони ображають і Вас.

10. سگ با دمش زیر پاشو جارو می کنه (букв. собака підмітає хвостом під своїми лапами), укр. *замітати сліди*. "Підмітати сліди" означає приховувати свої сліди, щоб не бути виявленим. Знищувати, приховувати все, що може викривати які-небудь таємні або несхвальні дії, вчинки.

Інші фразеологічні одиниці у вигляді речення описані у попередньому підрозділі курсової роботи.

Інші фразеологізми, які будуть розглядатися у роботі не відносяться за семантикою ні до дієслівної, ні до груп речень. Умовно вони можуть бути виділені до групи словосполучень. Такі фразеологізми будуть описані у Додатку до курсової роботи.

Висновки до розділу 2

Отже, у другому розділі курсової роботи були розглянуті ФО з компонентом "собака" з точки зору семантики та структури.

За семантичною ознакою фразеологічні одиниці було поділено на дві основні групи: із позитивним та негативним значенням. Було виявлено, що група з негативною конотацією становить переважну більшість (73%). На жаль, не є зрозумілим, чому саме негативне значення переважає над позитивним. Проте, як показують дослідження інших лінгвістів, які розглядали фразеологічні одиниці з певними компонентами чи за семантичною ознакою, негативне значення завжди переважало позитивне.

Окрім семантики, було розглянуто структуру фразеологізмів. Було визначено дві групи: у вигляді дієслів та простих речень. Вони у однаковій кількості зустрічаються у перській мові.

ВИСНОВОК

Під час здійснення дослідження фразеологічних одиниць із зоологічним компонентом "СОБАКА" у перській мові, ми з'ясували, що:

1. Фразеологія – це наука, яка ніколи не вичерпає тем для досліджень. Вона вивчає фразеологічні одиниці у мові, тобто стійкі вирази, які неможливо сприймати буквально, вони несуть цінність лише розтлумачивши прихований сенс таких виразів. ФО є важливою складовою мовного фонду народу, оскільки вони дозволяють використовувати образне мовлення для опису конкретної ситуації, зображення характеру людини або звернення уваги на певний аспект. Багато із українських лінгвістів продовжують розглядати та популяризувати фразеологію перської мови в Україні. Серед лінгвістів, які здійснили значний внесок у розвиток перської фразеології українською мовою можемо назвати М. А. Охріменко, яка написала та опублікувала перший українсько-перський фразеологічний словник емотивної фразеології.

2. Взявши за основу зоологічний компонент "СОБАКА", нам вдалося здійснити вибірку 51 перської ФО із одномовних, двомовних перських та українських фразеологічних словників, а також із інтернет-простору.

3. Розглянувши фразеологічні одиниці у перській мові, ми також дібрали еквіваленти ФО перської мови серед українських фразеологічних одиниць. Проте варто зазначити, що деяким перським фразеологічним одиницям не вдалося дібрати еквівалент. Вони характерні саме іранському менталітету. Такі фразеологізми можливо передавати українською мовою лише описовим методом.

4. Окрім цього, ми дослідили семантику та структуру дібраних ФО. За семантичною ознакою ми розділили фразеологізми на дві основні групи: ФО із негативною та позитивною конотацією. Було з'ясовано, що 73% розділених на дві групи ФО описують саме негатив. Позитивне значення мають 27% фразеологізмів. За структурною ознакою, фразеологічні одиниці було розділено також на дві групи:

дієслівні ФО та фразеологізми у вигляді простого речення. Як перша, так і друга група є рівною за кількістю та за частотністю використання у мові.

Для зручності використання результатів досліджень, дібрані фразеологічні одиниці було сформовано у Додаток "Фразеологічні одиниці із зоологічним компонентом "СОБАКА"", де описані усі дібрані фразеологізми, які не увійшли до жодної з груп, описаних у курсовій роботі.

Отже, результати здійсненого дослідження у межах курсової роботи можуть бути використані для вивчення фразеології перської мови, зокрема тих фразеологічних одиниць, у складі яких є зоологічний компонент. Ця тема не широко розглянута у межах цієї роботи, що і зумовлює актуальність проведення подальших досліджень.

АНОТАЦІЯ ПЕРСЬКОЮ МОВОЮ

از زبان پارسیان باستان چه می دانیم؟ متأسفانه همه مردم تفاوت فارسی و عربی را درک نمی کنند. فارسی ریشه‌های تاریخی عمیقی دارد: پادشاهان (فارسی دری زبان دربار سلطنتی بود) در خاورمیانه، ماوراءالنهر، آسیای مرکزی و بیشتر هند به آن صحبت می‌کردند. بر اساس گویش های گفتاری فارسی و فارسی دری کلاسیک که پایه ای بود که دری تاجیکی و افغانی از آن شکل گرفت. امروزه فارسی امروز زبان رسمی جمهوری اسلامی ایران است و در مناطق خاصی از افغانستان، تاجیکستان و ازبکستان نیز به این زبان صحبت می شود.

زبان فارسی جدید در طول تاریخ هزار ساله خود به طور قابل توجهی تحت تأثیر زبان عربی قرار گرفت: نه تنها کلمات به طور فعال وام گرفته شدند، بلکه الگوهای واژه سازی، عناصر دستوری، عبارات ثابت و واحدهای عبارتی نیز به عاریت گرفته شدند. این عبارت‌شناسی است که در دهه‌های اخیر مورد پژوهش بسیاری از دانشمندان داخلی و خارجی قرار گرفته است. زیرا واحدهای عبارت‌شناسی علاوه بر تایید صریح خوش آهنگ بودن زبان فارسی، بازتاب ذهنیت مردم ایران نیز هست.

عبارت‌شناسی به عنوان یک علم جداگانه تنها در آغاز قرن بیستم ظهور کرد. تا به امروز، وضعیت عبارت‌شناسی، که بنیانگذار این رشته است، و تعداد زیادی از مشکلات در نظریه عبارت‌شناسی، سوالات حل نشده ای هستند. مسائل تعریف نشده شامل اصطلاح ناکافی مطالعه واحد عبارت و موضوع آن است. اما همانطور که قبلاً ذکر شد، تحقیقات علمی ادامه دارد. تحقیقات زبان‌شناسان داخلی و خارجی بسیار مثمر ثمر است.

در زمان استقلال اوکراین، جنبه های خاصی از عبارت‌شناسی زبان فارسی توسط M. A. Okhrimenko (تدوین کننده فرهنگ عبارات عاطفی فارسی-اوکراینی)، A. V. Dalida (بررسی عبارت‌شناسی زبان فارسی که شامل اجزای خاصی است) مورد مطالعه قرار گرفت. O. V. Mazepova (مسئله عبارت‌شناسی جسمانی در زبان فارسی را مورد بررسی قرار داد)، O. M. Galinska (واحدهای عبارت‌شناسی زبان های اوکراینی و فارسی را بررسی کرد که به سمت یک شخص به عنوان بیان ذهنیت های ملی گرایش دارند) و دیگران.

بر خلاف اینکه تعداد زیادی از زبان‌شناسان بر روی عبارت‌شناسی فارسی کار کرده اند، این علم هنوز در تحقیقات ضعیفی قرار دارد. با عنایت به این که زبان فارسی از لحاظ اصطلاحات و اصطلاحات غنی است، عدم مطالعه واحدهای واژگانی فوق، مشکلی در زبان‌شناسی ایران است که موضوعیت مطالعه ما را مشخص می کند.

هدف کار درسی تعیین ویژگی های ساختاری و معنایی واحدهای عبارت‌شناسی با مؤلفه جانورشناسی "سگ" در زبان فارسی است.

هدف تعیین شده شامل حل وظایف زیر است:

- پی بردن به مبانی نظری مطالعه عبارت‌شناسی و واحدهای عبارت‌شناسی در زبان‌شناسی مدرن.

- انجام منتخبی از واحدهای عبارت‌شناسی با مؤلفه جانورشناسی "سگ" از فرهنگ‌های اصطلاحی و توضیحی.

- یافتن هم‌تای واحدهای عبارتی منتخب زبان فارسی در زبان اوکراینی؛

- بررسی ساختار و معناشناسی واحدهای عبارت‌شناختی با مؤلفه جانورشناسی "سگ" در زبان فارسی.

مطالب تحقیق شامل 51 واحد عبارت‌شناختی با مؤلفه جانورشناسی "سگ" است که از فرهنگ‌های عبارت‌شناسی فارسی و دیگر منابع ایرانی زبان انتخاب شده‌اند.

روش تحقیق ماهیت پیچیده‌ای دارد:

1. از روش نمونه‌گیری پیوسته برای انتخاب واحدهای عبارت‌شناسی با جزء جانورشناسی "سگ" از متون، کتاب‌های درسی و فرهنگ لغت استفاده شد.

2. روش تجزیه و تحلیل مؤلفه، که در هنگام تجزیه واحدهای عبارت‌شناسی به اجزای معنایی حداقلی در کار استفاده شد.

3. روشی فرهنگی برای بررسی فرهنگ به عنوان یکپارچگی ساختاری وجود ایرانی.

4. روش تطبیقی برای تعیین معادل اوکراینی واحد عبارت‌شناسی فارسی

ارزش نظری اثر، کسب دانش در مورد عبارت‌شناسی به‌عنوان یک علم زبان‌شناختی، واحدهای عبارت‌شناسی زبان فارسی، ساختار و معناشناسی آن‌ها است که می‌تواند برای مطالعات آتی زبان‌شناسی ایران مورد استفاده قرار گیرد.

ارزش عملی آن این است که نتایج تحقیق به دست آمده را می‌توان در آموزش رشته‌هایی مانند «فرازشناسی زبان فارسی»، «نظریه و عمل ترجمه از زبان فارسی»، «لغت‌شناسی زبان فارسی» و ... استفاده کرد.

ساختار اثر: کار شامل یک مقدمه، دو فصل، نتیجه‌گیری فصول، یک نتیجه‌گیری کلی، یک حاشیه‌نویسی به زبان فارسی، فهرست ادبیات استفاده شده، یک ضمیمه است.

طی بررسی واحدهای عبارت‌شناختی با مؤلفه جانورشناسی "سگ" در زبان فارسی، متوجه شدیم که:

عبارت‌شناسی علمی است که هیچ‌گاه موضوعاتی برای تحقیق تمام نمی‌شود. او واحدهای عبارت‌شناسی را در زبان مطالعه می‌کند، یعنی عبارات پایداری که نمی‌توانند به معنای واقعی کلمه در نظر گرفته شوند، آنها فقط پس از توضیح معنای پنهان چنین عباراتی ارزش دارند. واحدهای عبارت‌شناسی جزء مهمی از صندوق زبان مردم هستند، زیرا استفاده از گفتار مجازی را برای توصیف یک موقعیت خاص، به تصویر کشیدن شخصیت یک شخص یا جلب توجه به جنبه خاصی امکان‌پذیر می‌کنند. بسیاری از زبان‌شناسان اوکراینی همچنان به بررسی و رواج عبارت‌شناسی زبان فارسی در اوکراین ادامه می‌دهند. از جمله زبان‌شناسانی که سهم بسزایی در توسعه عبارت‌شناسی فارسی در زبان اوکراینی داشته‌اند، می‌توان از M.A. Okhrimenko نام برد که اولین فرهنگ عبارت‌شناسی عاطفی اوکراینی-فارسی را تألیف و منتشر کرد.

از این رو، از نتایج پژوهش‌های انجام شده در چارچوب درس می‌توان برای بررسی عبارت‌شناسی زبان فارسی، به ویژه آن دسته از واحدهای عبارت‌شناسی که دارای مولفه جانورشناسی در ترکیب خود هستند، استفاده کرد. این موضوع به طور گسترده در محدوده این کار در نظر گرفته نمی‌شود، که ارتباط تحقیقات بیشتر را تعیین می‌کند.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. BeyToote. (۱۴۰۲ اردیبهشت ۱۶). Retrieved from: <https://www.beytoote.com/fun/proverb/proverbs8-about-dogs.html>
2. Shaki M. (1967). *Principles of Persian Bound Phraseology*. Prague, 359 p.
3. Telegdi S. (1951). *Nature et fonction des périphrases verbales dites 'verbes composés' en persan* Vol. 1. Budapest, 564 p.
4. Wikiquote (2022). Retrieved from: <https://fa.wikiquote.org/wiki/%D8%B3%DA%AF>
5. Авалиани Ю. Ю. (1983). *К семантическому статусу формул разговорной речи. Вопросы семантики фразеологических единиц*. Самарканд, С. 206 – 210.
6. Дудик П. С. (2005). *Стилістика української мови: навч. посіб.* Київ «Академія», 368 с.
7. Зульфигарова Ф. И. (1964). *Идиоматические выражения в персидском языке (по материалам произведений С. Хедаята): автореф. канд. дис., канд. филол. Наук.* Баку, 25 с.
8. Исаев М. И. (1964). *Очерки по фразеологии осетинского языка*. Орджоникидзе, 238 с.
9. Охріменко М. А. (2022). *Класифікація фразеологічних одиниць з національно-культурним компонентом сучасних перській і українських мовах*. Київ: Львівський філологічний часопис, 167 с.
10. Охріменко, М. А. (2012) *Ідіоетнічні особливості одиниць фразеосемантичного поля "Емоції людини" в перській і українській мовах: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук - Київський нац. лінгв. ун-т.* Київ. 20 с.
11. Хушенова С. В. (1971). *Изафетные фразеологические единицы таджикского языка*. Душанбе, 276 с.
12. Шевчук С. В. (2017). *Сучасна українська літературна мова: навч. посіб.* – 2-ге вид. – Київ: Алерта, 542 с.

ДОДАТОК

Фразеологічні одиниці перської мови із зоологічним компонентом "СОБАКА"

№ з/п	Перський фразеологізм	Український еквівалент
1	سگ پاچه صاحب خودش را نمی گیرد	<i>Вірний як пес</i>
2	سگ چیست که پشمش باشد	<i>Як з козла молока або як з гуся вода</i>
3	سگ خانه باش و کوچک خانه نباش	–
4	سگ زدن	<i>Бити байдики</i>
5	سگ زرد برادر شغال است	<i>Який дідько печений, такий і варений; хрон за редьку не солодиший</i>
6	سگ حصایش نمی شناخت	<i>Знайти голку в стозі сіна</i>
7	سگ کش کردن	<i>Не на життя, а на смерть</i>
8	سگ لرز زدن	<i>Тремтіти, як осиновий листок</i>
9	سگ نازی آباد است، نه خودی سرش نمی شود، نه بیگانه	<i>Очей у вовка позичати</i>
10	پیش سگ ببنداند، بو نمی کند	<i>Зламаної копійки не вартий</i>
11	او سگ کیست که...	<i>Та хто він такий, аби...</i>
12	تا پا روی دم سگ نگذارند سگ صدا نکند	<i>Доки грім не гримне, баба не перехреститься</i>
13	نام سگ بری چوبی بکف گی	<i>Для боротьби зі злом май відповідну зброю</i>
14	روی سگ بالا آمد	<i>Аж піна з рота йде</i>
15	مثل سگ پاچه همه را گرفتن	<i>Шпетить на всю губу</i>
16	مثل سگ جان کردن	<i>Працювати у поті чола</i>
17	مثل سگ زوزه کشیدن	<i>Скиглити мов собака</i>
18	مثل سگ واق واق کردن	<i>Лаяти, як пес</i>
19	مثل سگ و گربه	<i>Жити як кішка з собакою</i>
20	مثل سگ هار	<i>Скажена собака</i>
21	مثل سگ هفت جان داشتن	<i>Народитися в сорочці</i>
22	هر سگ در خانه خودش شیر است	<i>На словах ти Вакарчук, а на ділі Медведчук</i>
23	سگ دو زدن	<i>Бігати виваливши язика</i>
24	سگ لاس	<i>Березневий кіт</i>
25	سگ حق شناس به از آدم ناسپاس	<i>Краще відоме зло, ніж невідоме</i>
26	سگ لایه کاروان گذرد	<i>Де є життя, там є й надія</i>
27	سگ حسن دله	<i>Не сунь носа до чужого проса</i>
28	سگ هرزه مرض	<i>Давати горобцям дулі</i>
29	با سگ بجوال رفتن	<i>Тримай друзів близько, а ворогів ще ближче</i>

30	سگ کجا خانه کجا؟	<i>Як небо від землі</i>
31	از کله سحر تا بوق سگ	<i>Крутиться з ранку до вечора як муха в окропі</i>
32	گر به به دنیبه افتاد سگ به شکمبه افتاد	<i>Наївся, як Бобік</i>
33	مثل سگ موس موس کردن	<i>Лизати руки; лизати чоботи</i>
34	دیگی که واسه من نجوشه، سر سگ توش بجوشه	<i>Моя хата з краю, нікого не знаю.</i>
35	سگ، پدر نداشت سراغ حاج عموشو میگرفت	–
36	سگ داد و سگ توله گرفت	<i>Добро множить добро; що посієш, те й пожнеш</i>
37	سگ که چاق شد گوشتش خوراکی نمیشه	–
38	مرگ خر عروسی سگ است	<i>Кому радість – кому горе</i>
39	آب دریا از دهان سگ نجس نمی شود	<i>Перемивати кістки</i>
40	سگ که سیر شد سرکش می شود	<i>Тримати в їсакових рукавицях</i>
41	سگ، گوشت سگ را نمی خورد	<i>Собі подібних не їмо</i>
42	سگ است آن که با سگ رود در جوال	<i>З ким поведешся, від того і наберешся</i>
43	سگ استخوان سوخته را بو نمی کند	<i>Не вартий виїденого яйця</i>
44	سگ با دمش زیر پاشو جارو می کنه	<i>Замітати сліди</i>
45	سگ سفید ضرر پنبه فروشه	<i>Вовк в шкурі вівці</i>
46	افاده ها طبق طبق، سگها به دورش وق و وق	<i>Собаку з чутливим нюхом тяжко обманути</i>
47	محل سگ نگذاشتن	<i>Мати за ніщо</i>
48	نه خود خورد نه کس دهد، گنده کند به سگ دهد	<i>І собі не дам, і іншим не дам</i>
49	مثل سگ اصحاب کهف	<i>Вірний як пес</i>
50	سگ سوزن خورده	<i>Товкти воду в ступі</i>
51	سگش به از خودشه	<i>Собака свого хвоста не покусєє.</i>